

22. Collserola a Barcelona: història d'un *desencontre*

Barcelona inicià el setge a Collserola a finals del segle XIX, l'any 1897, en annexionar-se, malgrat la seva oposició, els municipis del pla de Barcelona: Sant Martí, Sants, Gràcia, Sant Andreu, Les Corts i Sant Gervasi. A continuació, amb les annexions d'Horta, 1904, i de Sarrià, 1921, carenejant per Vallvidrera, Barcelona s'endinsava al bell mig de Collserola sotmetent així, progressivament, els conreus, els boscos, les fonts, les rieres, les torrenteres i els turons (Rovira, Carmel, Creueta del Coll) d'aquests municipis a la forta pressió urbanística exercida per les ànsies de creixement il·limitat.

El 1932, després que des de les primeries del segle XX comencessin a aixecar-se urbanitzacions i cases particulars il·legals a la serra, el *Regional Planning* del Pla Macià defineix Collserola com a reserva de bosc, cosa que també es contempla al Pla Comarcal de 1953, el qual valorà la serra com a parc forestal i reserva de bosc. Tanmateix, l'acusa da laxitud del pla va permetre la sistemàtica desafectació de terrenys collserolins que foren designats per a usos esportius, sanitaris, zones verdes o parcs. L'any 1959 s'elaborà el Pla provincial el qual va incloure Collserola en l'anomenat Parc Natural del Tibidabo.

A finals dels anys 60 Barcelona s'havia transformat en una gran massa. Dins la trituradora del desenvolupisme s'aixecaven barriades senceres sense cap obligació per part del constructor ni del municipi de fer escoles, ambulatoris, transport públic ni cap equipament. La dictadura afavoria la manca de cap tipus de control popular. Turons i terrenys, fins feia quatre dies ocupats per la pagesia, van donar pas a polígons d'habitatges de diferent qualitat (depenent de la barriada) com el Carmel, el Coll, la Rovira, la Peira... Pel nord de Sant Andreu s'estenia la ciutat, donant pas a Nou Barris. I per la part de la Vall d'Hebron naixien Montbau, un nou Sant Genís dels Agudells i la Font del Gos, a Horta Guinardó.

Òbviament, el desenvolupisme franquista agreujà les agressions posant definitivament en perill la integritat natural de Collserola. Tant el fèrtil pla de Barcelona com la serra de Collserola constituïren durant molts segles el rebost, el llenyer, les pastures, el pulmó i les millors

aigües de les que Barcelona se n'aprofità durant segles. Sotmesos aquests valors naturals de la col·lectivitat, la pressió ja no s'aturaria sobre el que subsistí, malgrat que la resistència i la resposta «ecologista-veïnal-alternativa» va continuar creixent al mateix ritme que la consciència social vers la protecció de la natura.

Així arribem al 1976, any en què s'aprova el Pla General Metropolità (PGM). Tot i que, en la línia del Regional *Planning* del 32 i del Pla Comarcal del 53, el PGM defineix Collserola com espai forestal de protecció, a la pràctica va representar la sentència de la serra ja que feia seguidisme del projecte Porciolles de metròpoli: per una banda, contemplava la construcció dels túnels de Vallvidrera, Central i Horta i de la Via de Cornisa, a més del perllongament de la carretera de les Aigües, entre d'altres projectes. D'aquesta manera, tot i que el PGM pot considerar-se salvador, en part, dels boscos collserolins, esdevé, a la vegada, el seu botxí en contemplar aquest seguit de vials que fragmenten el gran bosc i que creen importants efectes de barrera, augmentant els índexs de contaminació i transformant la necessària tranquil·litat per la subsistència de la fauna i la flora, i contribuint així a la creació d'un paisatge excessivament urbà. Per altra banda, estableix 7.500 hectàrees d'espai forestal vinculades a un destí de parc, fent necessària la creació d'un parc metropolità de la serra de Collserola, i també preveu l'eliminació dels usos agrícoles tradicionals que la caracteritzen, determinant la progressiva substitució dels conreus, els horts i els masos per zones residencials, urbanitzacions i habitatges.

L'any 1986 la Generalitat de Catalunya creà la reserva natural de la Font Grogà.

LA MALA GESTIÓ DEL PARC DE COLLSEROLA

L'any 1987, la Generalitat de Catalunya aprovà el Pla especial d'ordenació i protecció del medi natural de Collserola, el qual és la figura legal de protecció de la serra vigent. El Pla especial definia la creació d'un òrgan de gestió del parc, el Patronat Metropolità del Parc de Collserola (1986), el qual es constituí com a organisme autònom de la Corporació Metropolitana de Barcelona. Més tard, amb la desaparició d'aquesta darrera entitat, es creà la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, que passaria a ser, junt amb la Diputació de Barcelona, responsable de la gestió del parc, transformant l'antic Patronat en el Consorci del Parc de Collserola (2000), l'actual òrgan gestor.

L'any 1992 Collserola és inclosa dins el Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN), aprovat per la Generalitat de Catalunya. Tanmateix, la catalogació de la serra com a espai d'interès natural no té, a efectes pràctics, cap altra conseqüència que un nivell de protecció bàsica la qual, a més a més, queda altra vegada supeditada —com en el cas del Pla especial de protecció— als diferents plans urbanístics d'arrel porciolista previstos al PGM.

Efectivament, la gestió del territori inclòs dins el Parc de Collserola respon al que estableixen diverses lleis i figures d'ordenació territorial,

les quals guarden entre si una relació jeràrquica. És el predemocràtic PGM el que té un caràcter preponderant i per tant decisiu en última instància. Un PGM de marcada inspiració desenvolupista que l'any 1976 determinava el que entenia com a projectes necessaris per a la conurbació basant-se en una previsió de creixement poblacional que estimava que, cap a l'any 2000, l'Àrea Metropolitana de Barcelona assoliria una població d'uns 10 milions d'habitants. Darrera del PGM en ordre d'importància, i encara per damunt dels plans específics de protecció de la serra, vindrien la Llei del sòl i la Llei de mines, entre d'altres. Teòricament, els plans específics desenvolupats en relació a la gestió de Collserola haurien d'haver seguit les directrius que establí el PGM. Amb tot, la manifesta impossibilitat de compaginar el que per a Collserola preveia el PGM amb la voluntat de conservació dels valors de la serra recollida en el Pla Especial de Protecció ha determinat que el que estableixen aquestes diverses figures d'ordenació sigui, en molts casos, absolutament antagònic i contradictori. El PGM estableix la perforació i l'esquarterament de la serra, la desaparició dels usos tradicionals agroramaders i l'aïllament ecològic del parc, el qual és entès més aviat com un jardí urbà. Al contrari, el Pla Especial d'Ordenació i Protecció del Medi Natural del Parc de Collserola resumeix objectius ben diferents, com ara «mantenir l'estabilitat dels sistemes naturals, preservar la diversitat biològica, preservar el patrimoni cultural i paisatgístic, oferir noves oportunitats d'oci» (Parc de Collserola, 1990). Encara més, en un apartat específic, el pla fa referència també a la necessitat de conservar els usos agrícoles a la serra. En concret, entre d'altres recomanacions, proposa «revisar les qualificacions del PGM en el que ateny a la substitució de conreus per usos residencials» o «proporcionar ajuda tècnica i financera per a garantir la continuïtat de les activitats agrícoles periurbanes» (*Ibid.*, pàg. 44).

L'any 1998 Collserola fou integrada als Parcs de la Diputació en l'anomenada Anella Verda que en teoria pretén defensar els espais naturals de la pressió urbanística, tot creant passadissos verds entre ells, però que a la pràctica és poc més que un anagrama.

Les possibilitats reals de què la societat civil participi directament sobre els temes que l'afecten, com és la democratització real i la cura coresponsable de la gestió d'aquest espai natural, són del tot limitades. Amb tot, la munió dels grups ecologistes, conservacionistes i d'altres col·lectius entorn de la Plataforma Cívica en Defensa de Collserola va aconseguir, amb la seva pressió, la creació d'una Comissió especial de seguiment sobre temes urbanístics.

No podem deixar de destacar que el caràcter polític del gerent del Consorci fa que la gestió del parc caigui sovint en actituds d'apropiació del patrimoni històric, com la conversió de la masia de Can Calopa en vinya i celler de l'alcalde de Barcelona (fa tres anys, l'alcalde Joan Clos va reclutar una part de la Brigada de Parcs i Jardins per desforestar unes hectàrees de fruiters de la masia de Can Calopa, que durant mesos van fer terrasses i van plantar ceps de races de qualitat per poder-se marcar el punt d'oferir vi DO de Barcelona amb ocasió del Fòrum 2004); o els intents de

cedir la masia okupada de Can Pasqual a un dels més grans *holdings* eco-capitalistes de l'Estat, que gaudeix de bones amistats amb l'Ajuntament de Barcelona. Mentrestant, el Consorci enderroca masies com Can Rocamora per evitar que siguin okupades, malgrat declarar que manquen edificis per equipaments al Parc de Collserola.

El Consorci de Collserola també ha trobat una manera de fer diners fàcils: el patrocini. Un cop d'ull a la personalitat de les empreses que, cercant un rentat verd d'imatge que les redimeixi enfront la població, promocionen econòmicament la «desgestió» del parc pot aproximar-nos un pèl més al tarannà real dels gestors del Parc. Entre aquestes empreses que fan tant en pro de la preservació dels valors ecològics i socioculturals arreu del món destaquen Endesa, responsable d'expulsar comunitats maputxes per produir quilowats als rius de Xile; Agbar, multinacional que treballa per a la privatització de l'aigua i d'altres serveis bàsics a diversos continents; Caja Madrid, que financia la construcció de l'oleoducte de cru pesant a l'Equador; o Novartis, multinacional agrofarmacèutica i transgènica que entre d'altres execrables activitats es dedica també a la biopirateria, patentant els codis genètics de plantes silvestres utilitzades ancestralment pels pobles indígenes. També està esponsoritzat per una fàbrica de ciment valenciana... (Observatori Transnacional, 2003).

Queda clar, doncs, que, més enllà de les bones i verdes paraules dels informes tècnics i de les declaracions d'intencions, la situació descrita determina que actualment la gestió del parc sigui poc més que desastrosa. Mentre les institucions i les formacions polítiques que ens governen, les quals a més s'autoproclamen «progressistes» o «d'esquerres i ecologistes de debò», continuïn basant la seva gestió i supeditant-ho tot als mateixos interessos crematístics i especulatius que van inspirar l'encara vigent PGM, realitats com el Parc de Collserola continuaran essent poc més que cortines de fum a la vegada que productes estrella d'una calculada i rànica estratègia de rentat verd d'imatge a la que ja ens té tristament acostumats l'Ajuntament de Barcelona.

ACTUACIONS I AGRESSIONS

La Barcelona metropolitana té un dèficit escandalós d'espais verds a l'abast del ciutadà i aquest és el paper que se li atorga al Parc de Collserola, el qual té uns trets especials que intensifiquen la condició de jardí urbà:

- una dimensió considerable: 7.500 hectàrees qualificades d'espai forestal,
- contacte amb la ciutat: a menys de cinc quilòmetres de plaça Catalunya,
- posició central a l'Àrea Metropolitana, al voltant del qual giren les ciutats i les vies de comunicació.

Així, Collserola, com espai natural rodejat per una metròpoli, està amenaçada i agredida per una sèrie de processos que posen en dubte que el parc compleixi la funció de protecció que se li ha assignat:

- Permissivitat d'activitats extractives colossals dins dels límits del parc, com són les cimiteres de Montcada al nord i Sant Feliu, a la vessant del Llobregat, o la Mina Berta entre El Papiol i Sant Cugat. Com ja hem apuntat, la Llei de mines està per sobre de les lleis que protegeixen el parc.
- Especulació amb el sòl dels municipis que envolten Collserola, que entenen el parc com una reserva de terreny que en algun moment intentaràn requalificar per a continuar construint. Algunes de les vessants de la serra, com la Vall de Sant Just, les tradicionals zones agrícoles estan a punt de desaparèixer per convertir-se en un suculent mercat de parcel·les urbanitzables d'alt *standing*.
- La suposada manca de sòl que segons les administracions públiques pateix la Gran Barcelona és utilitzada per justificar la sistemàtica ubicació d'equipaments públics dins els límits de Collserola, en comptes de rehabilitar alguna de les moltíssimes zones o solars degradats i en desús. Van en aquesta direcció casos com els dels cementiris de Collserola i El Papiol o l'Escola Judicial, construïda l'any 1996 per sobre de la Ronda de Dalt, a la vessant barcelonina, en els que es justifica l'interès públic per apropiari-se de les zones més ben ubicades del parc. El mateix argument, «l'interès públic», esgrimia la Conselleria de Medi Ambient quan l'any 2001 intentava construir un abocador a l'esgotada Mina Berta.
- Les infraestructures són vitals pel «correcte» funcionament de la metròpoli. Collserola està travessada per línies d'alta tensió, auto vies i vies de tren que fragmenten el territori com una ganivetada.

Un exemple paradigmàtic del despropòsit que amaguen aquestes grans infraestructures fou la construcció del túnel de Vallvidrera. Aquesta obra era clarament innecessària a finals dels 80, quan es va prendre la decisió de la seva execució. Si bé és cert que la carretera de la Rabassada quedava col·lapsada puntualment algun divendres a la tarda, aquest problema s'hauria solucionat millorant l'accés a Sant Cugat. Però els forts interessos econòmics es van imposar. Una obra amb un pressupost de 22.000 milions de pessetes era un negoci que no es podia deixar perdre. Els estudis sobre mobilitat de l'època parlaven d'un volum de trànsit d'uns 16.000 cotxes/dia entre la Rabassada i la carretera de Vallvidrera. En canvi, els aleshores projectats túnels tindrien per si sols capacitat per a més de 50.000 cotxes. És a dir, la seva construcció significava quadruplicar el volum de trànsit que potencialment podria circular per la zona. Els túnels de Vallvidrera estan gestionats per Tabassa, una empresa privada que té dret a cobrar peatge per a amortitzar una obra que en bona part està feta amb diners públics. A part, la nova via va incrementar la demanda de sòl urbanitzable esperonant processos especulatius a la zona. Per exemple, a l'àrea de la masia de Can Busquets, propera a la zona d'influència dels túnels, es pretén construir blocs de pisos en una de les finques, creant una microciutat de luxe al bell mig de la vall de la Rierada, un dels ecosistemes més fràgils de la serra. Els túnels de Vallvidrera han partit Collserola en dos i constitueixen una frontera infranquejable que impedeix el pas dels animals.

Han passat deu anys i l'Administració insisteix ara en construir el túnel d'Horta, el qual serà més agressiu encara que l'anterior ja que el seu traçat circularà per una zona on no hi ha cap carretera ni urbanització, creant una nova barrera dins de Collserola. De moment, sembla que el túnel Central i el vial de Cornisa no són encara una prioritat política; no obstant, poden reaparèixer perfectament en tant que són projectes que es contemplen al PGM.

Tres milions d'habitants urbans troben a Collserola un dels únics espais verds pel lleure encara silvestres i no intervinguts o ajardinats, fet que, lògicament, comporta la hiperfreqüentació i conseqüent degradació d'aquest espai. En són un clar exemple els més de mil caçadors amb llicència, les hordes de motoristes, les hípiques i els ramats de ciclistes de muntanya que cada cap de setmana inunden la malaurada serra.

A part dels processos descrits, una sèrie de mecanismes «trampa» posen en dubte la real protecció del Parc de Collserola. Una de les estratègies és la requalificació enganyosa d'usos del sòl. Per exemple, la creació de camps de golf s'utilitza per encobrir operacions especulatives, ja que la llei permet edificar una part del terreny del nou camp de golf per «amortitzar» la inversió. Això explicaria el gran interès dels propietaris de Can Codina (Cerdanyola) per deixar l'agricultura i passar-se al golf. També a Sant Cugat, a finals dels 90, el Club de Golf va dur a terme l'ampliació de les seves instal·lacions desforestant unes pinedes situades entre els límits del parc i del perímetre urbà de Sant Cugat. Per finançar aquesta ampliació el club va obtenir permís per aixecar una urbanització de luxe a una antiga vinya. El nou Pla d'Urbanització de La Floresta, que permet la construcció de blocs de tres pisos en zona forestal que fins avui no era urbanitzable, constitueix un altre cas de requalificació amb el que es continua expandint la taca urbana dins del Parc de Collserola. Una excepció remarcable a aquesta tendència ha estat la definitiva qualificació de la zona agrícola de Torrenegra com a no urbanitzable per part de l'Ajuntament de Sant Cugat. D'aquesta manera, després de més de deu anys de lluita contra la constructora Núñez i Navarro, la qual havia comprat els terrenys agrícoles per aixecar-hi pisos, el moviment veïnal ecologista ha aconseguit que el terreny hagi estat catalogat novament com a agrícola. Tanmateix, tot i que el parc de Collserola és el segon de Catalunya en quant a pressupost (6 milions d'euros), actualment està en curs un contenciós administratiu entre Núñez i Navarro i l'Ajuntament de Sant Cugat, ja que l'empresa no ha estat encara indemnitzada per la pèrdua de valor del terreny que ha suposat la requalificació, fet que corrobora la incompetència dels gestors del parc (*El Punt*, 24/2/2004).

LA COLLSEROLA BARCELONINA

Els barris alts de Barcelona han crescut enfilant-se muntanya amunt per les faldes de Collserola. Aquesta vessant compta amb un reguitzell de barriades. Unes riques: Pedralbes, Can Caralleu, Vallvidrera, el Tibidabo

(Sarrià-Sant Gervasi), els Penitents (Gràcia); altres humils i populosos: Sant Genís, Montbau, la Font del Gos, Can Baliarda (Horta-Guinardó), el polígon Canyelles, Roquetes, Trinitat Nova i Torre Baró (Nou Barris); així com les que envolten els turons de la Rovira, el Carmel i la Creueta del Coll, com són el Guinardó, Teixonera, Carmel, Vallcarca, el Coll i la Salut.

Gairebé totes aquestes barriades neixen, creixen i/o es consoliden als contraforts, barrancs, creuant collades i omplint els fèrtils camps, sobretot a partir dels anys 60, amb el *boom* especulatiu. Tot i això, els veïns de la vessant, durant el darrer quart del segle XX, anaren fent-la seva. S'organitzaren plantades populars i es recuperaren nombrosos fonts, a la vegada que anaven prenent una actitud crítica envers els projectes lesius i la mala gestió per part de les institucions, les quals propiciaren la desaparició de molts horts marginals.

La torre de comunicacions es pretenia aixecar al turó de Santa Maria, a tocar de la Font Groga, però les pressions ecologistes —donada la proximitat dels boscos a la Font Groga— aconseguiren fer canviar l'emplaçament. Aquesta acabà construint-se sobre el turó de Vilana, l'any 1991, dissenyada per Norman Foster i no sense les resistències dels veïns de Vallvidrera. L'alcalde olímpic Maragall assegurà que aquella torre acabaria amb totes les antenes de Barcelona, cosa evidentment impracticable amb el posterior *boom* de la telefonia mòbil.

LES VERGONYES DE BARCELONA

Entre les moltes vergonyes de Barcelona cal esmentar la voluntat de cedir «els ous d'en Porcioles», dues grans bombones de gas, a una empresa privada, per tal de fer-hi una macrodiscoteca, un restaurant, grans aparcaments, etc. L'any 1986 aquests dipòsits de gas ubicats a Collserola (Horta) deixaren de funcionar, passant a mans de l'Ajuntament de Barcelona que no exigí a l'empresa explotadora el seu desmantellament. En lloc de rectificar les errades del passat, el màxim responsable de la preservació del Parc de Collserola afirmà: «Las dos esferas son singulares para bien o para mal»; mentre que Jordi Borja, vicepresident de la Mancomunitat de Municipis, digué: «siempre que sea posible y no se produzca un grave perjuicio no es bueno derruir». Això era vàlid per a uns esfèrics de 20 anys d'antiguitat, però no per les nombroses masies centenàries, veritable patrimoni cultural, històric i arquitectònic que el mateix Ajuntament enderrocà a Horta, Can Besora, Can Gresa, Can Borni, Can Glòria, Can Notari, Can Sínia... La pressió ecologista aconseguí que la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona rectificàs a la vigília dels Jocs Olímpics i procedís al desmantellament definitiu dels «ous d'en Porcioles», instal·lant les cotxeres d'autobusos de l'ATM, mig soterrades. L'operació de castració va costar 8,4 milions de pessetes.

Una altra agressió, aquesta feta amb la més absoluta impunitat, fou la construcció de l'Escola d'Alts Estudis Judicials el 1996. L'Ajuntament de Barcelona donà el permís sense l'informe preceptiu, saltant-se a la

torera el Pla Especial de Protecció de Collserola, el PGM i el PEIN, sense comptar amb l'estudi d'impacte ambiental pertinent i sobrepasant l'edificabilitat permesa. La total submissió dels gestors responsables del parc a la Generalitat de Catalunya i a l'Ajuntament de Barcelona feriren greument la seva credibilitat en la defensa dels espais naturals i en l'aplicació de les mateixes lleis que promulgaren. En un darrer intent de justificar legalment l'obra, s'elaborà un pla especial que fou aprovat el mes d'octubre del 1996.

De les més recents vergonyes, destacarem la permissivitat de què gaudeix la constructora Núñez i Navarro per construir la urbanització Turó de Vilana 2000 o els habitatges de Vall Park al barri de Penitents, on l'Ajuntament atorga la llicència d'urbanitzar al bell mig del torrent de Can Gomis, en ple domini públic hidràulic.

Una de les lluites que continuen actives és la relativa a la protecció i a la defensa de l'ús comunitari de la Vall de Sant Genís, situada al límit entre el districte de Nou Barris i el d'Horta Guinardó i una de les últimes no urbanitzades de la vessant barcelonina de Collserola. Després de 50 anys de total abandonament de la finca i del conseqüent deteriorament de Can Masdeu, l'antiga masia, i de la infraestructura agrícola associada, la institució que regenta la propietat, la Fundació Hospital de Sant Pau, pretenia construir a la vall en un primer moment una presó i més tard una residència privada per a membres jubilats del Col·legi de Metges. Amb tot, l'okupació, al desembre de 2001, de la finca i el suport i la implicació popular de què ha estat objecte el projecte d'autogestió en curs ha aconseguit frustrar, de moment, els plans que amenaçaven la vall. És important destacar que l'òrgan que s'ocupa de la gestió del patrimoni de la Fundació està constituït per funcionaris de l'Ajuntament de Barcelona i de la Generalitat i pel Bisbat de Barcelona. Paradoxalment, en contraposició als plans de la Fundació d'urbanitzar parcialment la vall, l'*Estudi estratègic de la vessant barcelonina de Collserola* (Boada, 2003) remarca la seva importància natural i agrícola, alhora que fa referència a la necessitat de recuperar l'antiga infraestructura agrícola de terrasses, mines d'aigua i basses. És precisament en aquest sentit que, a través de l'autogestió i de l'autoorganització, autònomament i sense cap tipus de participació institucional (exceptuant el setge policial i el políticolegal), duu més de dos anys treballant el col·lectiu dels horts comunitaris okupats de la Vall de Sant Genís, el qual està integrat pels actuals ocupants de Can Masdeu i per una cinquantena de veïnes i veïns de Nou Barris.

COLLSEROLA, PARC O JARDÍ?

Allò que no genera valor econòmic no té valor. És en aquest sentit que «cal donar valor» a Collserola, transformar-la de manera que suposi una font de creixement, físic però sobretot econòmic, de la metròpoli. I el valor ecològic? Aquest és un tema crític. Si bé trobem dins la serra zones

que per la seva inaccessibilitat han estat molt poc pertorbades, com la Rierada o el Torrent de les Tres Serres, la supervivència de les espècies faunístiques està fortament amenaçada a raó de l'escapçada connexitat dels ecosistemes de Collserola amb la resta de serres prelitorals o interiors. Com podran sobreviure els animals durant generacions d'endogàmia? En aquest sentit, Collserola no és un espai on la conservació estigui assegurada, malgrat el discurs propagandístic d'iniciatives mediàtiques com les de l'Anella Verda de la Diputació de Barcelona, que ens pretén fer creure que els vertebrats de Collserola poden passejar-se pel massís del Garraf, Montserrat o el Montseny. Collserola és una illa de bosc emmurallada per un anell d'autopistes. Per evitar l'aïllament complet, durant la dècada dels 90 veïns de Cerdanyola i el Vallès van defensar la protecció d'una «via verda» en la darrera franja agrícola que té tres quilòmetres d'amplada i que uneix Collserola amb el Parc Natural de Sant Llorenç del Munt. Després d'insistir uns anys, els municipis es van comprometre a respectar 400 metres d'amplada en tot el traçat d'aquest connector on encara avui hi ha moviments migratoris de grans mamífers com els senglars. Curiosament, els terrenys destinats a aquest connector biològic coincideixen amb els terrenys on el PGM contempla la construcció del túnel central. És, doncs, la via verda una autopista en conserva? Aquesta és una altra constant en la protecció de la natura des de la burocràcia. Creen neologismes per fer creure al ciutadà que protegeixen el territori quan en realitat es tracta d'una conservació virtual. A mesura que les ciutats que envolten Collserola s'expandeixen i esgarrapen zones agrícoles de les valls limítrofes, queda cada cop més clara la funció real que aconsegueix Collserola dins la lògica metropolitana: la de *Central Park* a la catalana i de reserva de sòl urbanitzable disponible pel futur creixement del monstre urbà.

LA FRONTERA MOVEDISSA

L'any 1999, amb la intenció de comprometre les forces polítiques i les institucions, la Plataforma Cívica en Defensa de Collserola, formada per col·lectius veïnals i ecologistes dels municipis que envolten la serra, reivindicava, a través del seu manifest «Per una llei de protecció de l'espai natural de Collserola», l'ampliació de l'àmbit de protecció de l'espai amb una franja natural d'amortiment que trenqués el seu aïllament obrint-lo, així, a la resta d'espais naturals veïns. Alhora, es demanava la desqualificació dels sòls susceptibles de ser urbanitzables així com la promulgació, per part del Parlament de Catalunya, d'una llei de protecció que superés jeràrquicament els plans d'ordenació territorial vigents (PGM, PEC i PEIN) i possibilités la protecció real de la serra.

Tanmateix, en contra de les propostes de fer baixar Collserola a la ciutat, el que sembla que s'imposa és fer pujar Barcelona a Collserola. Un bon exemple de la pressió urbanística més recent és el que està succeint actualment a la Vall d'Hebron.

L'any 1983, per tal d'aturar l'especulació urbanística dels promotors Figueras i Bassols, l'Ajuntament de Barcelona, pressionat per la Coordinadora d'Entitats Martí i Codolar, adquireix les 37 hectàrees en les que es pretenia construir 7.500 habitatges; una zona qualificada, en gran part pel Pla Comarcal del 1953, com a zona verda. L'Ajuntament es comprometé a crear un dels grans pulmons de Barcelona; però 9 anys després, amb els Jocs Olímpics, el consistori aprovà a corre-cuita un primer Pla Director de la Vall d'Hebron, supeditant la planificació d'aquest extens parc a les exigències olímpiques. Aixecaren mig miler d'habitatges (la residència de periodistes), palaus esportius, un hotel, un gran pàrquing i nombrosos camps esportius. Així, les torrenteres, recuperables des del punt de vista natural, foren cobertes, donant pas a esplanades plenes d'accessos, extensos «espais verds» plens de tanques. L'asfalt cobreix les grans voreres que les aïllen i que no porten enlloc. Espais verds en què l'únic verd és la gespa de camps esportius i talussos. Amb tot, encara es conservà la qualificació de «zona verda».

Aquesta actuació municipal contribuí a la degradació d'aquest potencial gran pulmó de la Vall d'Hebron però, lluny de reparar els errors comesos, l'any 1999, es va promoure un segon Pla Director. En un principi, aquest pla, en un acte de prestidigitació indignant, desprotegia 73 hectàrees que, de forestal, passaven a verd urbà. L'oposició ecologista els féu canviar de tàctica. Aquest pla va ser aprovat per l'Ajuntament el 21 de febrer de 2004 i amb ell es pretén construir 1.166 habitatges sobre zones verdes, prèviament traspassades a zones d'equipaments. Per tal de compensar la pèrdua de zona verda, a través de l'*Estudi Estratègic de la Vessant Barcelonina de la Serra de Collserola* (octubre de 2003), encarregat per l'Ajuntament i realitzat en conveni amb el Consorci del Parc de Collserola, es pretén, amb la més absoluta impunitat, desprotegir àmplies zones naturals del Parc de Collserola passant-les de la qualificació de «zona forestal de protecció» a «zona verda» (urbana). Amb això s'evidencia una contraofensiva per part dels «urbanitzadors», amb la que pretenen burlar no només els grups ecologistes que reivindiquen l'ampliació de les zones protegides, sinó també la màxima benignitat del PGM que ha estat la protecció de les Zones Forestals Metropolitanas.

Si ara es construeixen habitatges canviant el PGM sobre zones fins fa ben poc qualificades de verdes, qui pot assegurar que no s'estigui preparant el terreny per a futures tongades urbanitzadores i especuladores? Tot plegat representa un menyspreu intolerable: es promou la vulneració «legal» de les mines lleis que «malprotegeixen» la natura, tot fent pujar la ciutat cap al cim de Collserola, endinsant-se més enllà de la frontera del parc. En comptes de fer baixar Collserola a la ciutat, ens enjardinen el bosc.

Can Pascual, Can Masdeu i Col·lectiu Agudells